

3. Отличительной особенностью деловой документации является использование аббревиации. Например: *R&D (Research and Development)* ‘научные исследования и разработка’, *LLC (Limited Liability Company)* ‘компания с ограниченной ответственностью’, *MSRP (Manufacturer’s Suggested Retail Price)* ‘предлагаемая производителем розничная цена’.

4. В английском языке деловая документация характеризуется формализацией адресата (т. е. при составлении деловых писем принято употреблять вежливые обращения), например: *Miss – мисс, Dr. – доктор, Mr. – мистер*.

5. Характерной чертой деловой документации является составление текстов на основе уже готовых образцов с использованием клишированных выражений.

6. В деловых письмах, как правило, отсутствуют эмоционально-окрашенные слова. Исключениями являются случаи, когда в письмах проявляются отношения отправителя к получателю, например, письмо-поздравление, письмо-благодарность и т. д.

Таким образом, формализация является неотъемлемой частью современной коммуникации. Она находит применение при составлении официально-деловой документации. Общими чертами для всех видов являются: точность и лаконичность текстов, употребление специальной терминологии и клишированных выражений, неличный характер высказывания, соответствие языковым стандартам. Для многих текстов характерна четкая структура и организованная последовательность в изложении материала. Каждому виду присуще использование аббревиатур и других видов сокращений.

Список использованных источников

1. Соломоник, А. Б. Семиотика и лингвистика / А. Б. Соломоник. – М. : Молодая гвардия, 1995. – 352 с.
2. Наер, В. Л. К описанию функционально-стилевой системы современного английского языка / В. Л. Наер. – М. : Готика, 1981. – 112 с.
3. Левченко, К. С. Лексические особенности англоязычного официально-делового текста / К. С. Левченко // Научное сообщество студентов XXI столетия. Гуманитарные науки : сб. ст. по мат. XIV междунар. студ. науч.-практ. конф. / редкол. Н. В. Дмитриева [и др.]. – Новосибирск : СибАК, 2013. – С. 312–318.

Abstract. This article is devoted to the study of the basics of formalization of modern English discourse, as well as to the definition of the main ways of verbalization of its constituent concepts. Official business style is a key to achieving successful intercultural communication and one of the most urgent tasks of teaching students of language universities.

Keywords: intercultural communication, formal, semi-formal and informal communication styles, official business style, main characteristics of styles, English.

УДК 821.161.3-1*Р.Баравікова

М. С. Язерская
Навуковы кіраўнік – А. В. Браздзіхіна,
канд. філал. навук, дацэнт

«ЭФЕКТ МАТЫЛЬКА» Ў МАСТАЦКІМ АСЭНСАВАННІ Р. БАРАВІКОВАЙ

Анотацыя. У артыкуле на матэрыяле фантастычнай прозы сучаснай беларускай пісьменніцы Р. Баравіковай разглядаюцца спосабы мастацкага ўвасаблення «эфекту матылька». Падаецца азначэнне і гісторыя ўзнікнення гэтай з’явы, паказваюцца адметнасці яе выкарыстання ў мастацкім тэксце, сувязь з філасофскай праблематыкай твора.

Ключавыя словы: фантастыка, хронафантастыка, «эфект матылька», час, апавяданне

«Эфект матылька» – дзіўны парадокс фізічнай рэчаіснасці, які часта лічаць звычайнай мастацкай выдумкай. Тэрмін быў уведзены ў 1972 годзе амерыканскім метэаролагам Эдвардам Лорэнцам, які выступіў з лекцыяй на тэму «Ці можа ўзмах крыл матылька ў Бразіліі вызваць тарнада ў Тэхасе?». Ідэя гэтай тэорыі заключалася ў тым, што нават нязначныя здарэнні могуць прывесці да вялікіх наступстваў. Э. Лорэнц заўважае: «Незлічоная колькасць узаемасувязей у прыродзе азначае тое, што ўзмах крылаў матылька можа выклікаць тарнада ці ж, адкуль нам ведаць, прадухіліць яго. Такім чынам, калі мы і робім якое-небудзь невялікае змяненне ў навакольным свеце, мы ніколі не ведаем, што было б, калі б мы не ўмешваліся, бо наступныя за гэтым перамены немагчыма адсачыць і аднавіць, бо яны вельмі складаныя і забытаныя» [1].

Метафара «эфект матылька» ў тэорыі хаосу як прадказальнай выпадковасці паказвае, што нават самае маленькае ўмяшанне ў мінулае можа стаць прычынай нечаканых парадоксаў у сучаснасці. Дастаткова трапятання крылаў матылька, каб пусціць па вадзе хвалькі, здольныя парушыць баланс сіл і выклікаць буру страшнай сілы. Шмат вучоных, якія прытрымліваюцца асноўнай канцэпцыі хаосу, сцвярджаюць, што Э. Лорэнц дапамог развясць ньютанаўскую гіпотэзу аб поўнай прадказальнасці сусвету.

Аб'екты, адпраўленыя ў мінулае, могуць змяняць яго самым непрадказальным чынам і стаць прычынай часавых парадоксаў, якія падзяляюцца на некалькі катэгорый:

1 *Парадокс дзядулі*, згодна з якім падарожнік у часе змяняе мінулае такім чынам, што існаванне ў цяперашнім становіцца немагчымым. Напрыклад, адправіўшыся ў мінулае, ён можа знішчыць свайго продка, што робіць яго існаванне лагічна немагчымым.

2 *Інфармацыйны парадокс*, паводле якога інфармацыя прыходзіць з будучыні, а гэта значыць, што ў яе няма пачатку. Напрыклад, уявім, што вынаходнік стварыў машыну часу і адпраўляецца ў мінулае, каб распавесці сакрэт падарожжа ў часе самому сабе ў юныя гады. У такога сакрэту не будзе пачатку, паколькі тая машына часу, якую створыць малады навуковец, не будзе вынайзденай ім самім; сакрэт яе канструкцыі будзе перададзены яму яго старэйшым увасабленнем.

3 *Парадокс «махляра»*: чалавек ведае, якім будзе яго будучыня, і ўтварае нейкі ўчынак, што робіць існаванне такога будучага немагчымым. Напрыклад, стварае машыну часу, якая можа забраць яго ў будучыню, дзе выяўляецца, што ён лекар і незадаволены сваёй прафесіяй. Пасля вяртання ў цяперашні час ён вырашае стаць матэматыкам, тым самым робячы немагчымым існаванне пабачанай будучыні (стаць лекарам). Гэта падобна на парадокс дзядулі, але на гэты раз вандроўнік у часе змяняе будучыню, якую ўжо бачыў.

«Эфект матылька» плённа выкарыстоўваюць пісьменнікі-фантасты (Р. Брэдберы «І грывнуў гром», Стывен Кінг «11/22/63», А. Азімаў «Канец вечнасці», М. Крайтан «Парк Юрскага перыяду», Дж. Роўлінг «Гарры Потар і вязень Аскабана» і інш.). Патрапіўшы ў масавую культуру, «эфект матылька» ператварыўся ў метафару, якая азначае, што існуюць, здавалася б, нязначныя моманты, якія мяняюць гісторыю і фарміруюць лёс чалавека або сусветнай гісторыі ў цэлым.

У сучаснай беларускай хронафантастыцы да «эфекту матылька» звяртаецца Р. Баравікова. Гэты прыём пакладзены ў аснову апавядання «Ля берагоў Аўстраліі» са зборніка «Вячэра манекенаў». Галоўны герой Ігар Апанасавіч Халадневіч – вучоны, які стаіць на парозе галоўнага адкрыцця свайго жыцця. Ён паспрабаваў абвергнуць тэорыю Эйнштэйна, але памыліўся ў навуковых разліках. Пачуўшы звычайны званок у дзверы, герой нечакана трапляе ў неверагодную гісторыю: «Вам каг...г...го? <...> Перад ім стаяў ён сам. Ва ўсялякім выпадку, незнаёмец, які толькі цяпер адняў руку ад кнопкі званка, адрозніваўся ад яго толькі сваім адзеннем» [2, с. 61]. У адзін момант у Халадневіча з'явілася шмат пытанняў да самога сябе: адкуль з'явіўся, якім чынам, а галоўнае – навішта? Ён змушаны перапытаць у незнаёмца, хто ён, а той прадстаўляецца Халадневічам Ігарам Апанасавічам і ў якасці доказу пачынае распавядаць факты з жыцця галоўнага героя.

Вучоны губляецца ў здагадках, але такая сустрэча, згодна з яго ўяўленнямі, немагчымая. Двайнік тлумачыць: «Баюся, ты не ўсё зразумееш. Сусвет сціскаецца і пашыраецца. Яго будова бурыцца, каб праз мільён гадоў аднавіцца зноў, але ў тым самым парадку. Няма канца – ёсць бясконцае паўтарэнне выключна ўсяго. Яшчэ некалькі гадзін таму назад я жыў у тры тысячы пятнаццатым годзе новай эры. Ты жывеш напрыканцы дваццатага стагоддзя старой, але мы адно і тое. Ты зразумееш гэта, калі паўторышся там, у новай эры, дзе будзеш да таго самага моманту, пакуль табе не захочацца сюды, каб звязаць парванае звёнка свайго бясконцага лёсу» [2, с. 66]. Такая філасофская тэорыя перараджэння падкрэслівае адносную сутнасць часу ў фантастычных творах пісьменніцы.

Але як здарылася тое, што галоўны герой з’явіўся ў будучыні і прыйшоў сам да сябе сучаснага? Для гэтага была павінна быць нейкая важкая прычына. Ёй становіцца каханне ўсяго жыцця Халадневіча – Вікторыя, з якой яны разышліся шмат гадоў таму. Незнаёмец сцвярджае, што хоча выправіць фатальную памылку: «Я хачу знайсці Віку. Яна загінула ў тым жыцці тыдзень таму назад у аўтамабільнай катастрофе. Але ў нас яшчэ ёсць час тут – час жыцця, надзей, кахання...» [2, с. 66]. Смерць Вікі і становіцца той кропкай адліку, своеасаблівым матыльком, з-за якога здарылася перамяшчэнне ў часе. Герой намагаецца даведацца як мага больш карыснай інфармацыі ад сябе будучага, але ў адказ чуе толькі параду, што яму варта пераехаць у Аўстралію і стаць заможным чалавекам, але не вучоным, і не пагаджаецца на такую прапанову.

Далей гісторыя набывае не столькі фантастычны, колькі меладраматычны характар. У той час, калі адбылася сустрэча паміж двума Халадневічамі, Вікторыя бачыць незвычайны сон: «Божа мой, ды гэта быў Ігар... Ігар Халадневіч. Да чаго б гэта ён? Ніколі не бачыла яго ў сне. Колькі ж гэта гадоў мінула? Васямнаццаць? Ды не, усе дваццаць два! Ён нешта казаў... Ага-а... Пытаўся, дзе можна мяне набачыць» [2, с. 69]. Віка пачала шукаць Ігара, кіруючыся падказкамі ўнутранага голасу. Урэшце закаханыя сустрэліся і пачалі жыць разам. Усё ішло добра, пакуль аднойчы Віка не прынесла газету. «Агенцтва “Навін” паведамляе: «Ля берагоў Аўстраліі разбілася яхта мільянера Ігара Халадневіча. Цела нябожчыка апазнаецца. Распукваюцца спадчыннікі...» [2, с. 75–76]. Ігар Апанасавіч зразумеў, што замест сваёй копіі з будучыні там павінен быў быць ён. Трапіўшы ў сваю кватэру, дзе доўга не быў, Ігар Апанасавіч у дадатак выявіў, што двайнік з будучыні дапамог сабе ў падліках і выправіў памылку, зараз з яго дапамогай ён можа абвергнуць тэорыю Эйнштэйна. Аднак пісьменніца прадстаўляе трагічны фінал: Віка ўсё адно гіне.

Як бачым, Р. Баравікова ўвязвае ў гэтым апавяданні «эфект матылька» з ідэяй фатальнасці, наканаванасці чалавечага лёсу. Гісторыя, якая адбылася з Халадневічам і Вікай, вельмі падобная да апісанага вышэй інфармацыйнага парадоксу: Халадневіч з будучыні адправіўся ў мінулае, каб дапамагчы сабе абвергнуць тэорыю Эйнштэйна і паспрабаваць змяніць ход гісторыі, прадухіліўшы смерць Вікі. У такога сакрэту не будзе пачатку, паколькі тое, што створыць Халадневіч у сучаснасці, не будзе вынайздзена ім самім; сакрэт гэты будзе перададзены яму яго старэйшым увасабленнем. Такім чынам, атрымліваецца замкнёнае кола, якое хутчэй за ўсё прывядзе да непрадказальных наступстваў.

Цікава тое, што пісьменніца выкарыстоўвае гэты парадокс дыферэнцыянавана ў адносінах да галоўных герояў. Лёс Халадневіча змяніўся пасля яго вандровак, ён стаў паспяховым і вядомым чалавекам. Віка, як і ў папярэдняй версіі, загінула. Магчыма, Р. Баравікова ўзнімае такім чынам філасофскае пытанне сэнсу чалавечага жыцця, бо галоўны герой імкнецца дабіцца пастаўленай мэты, а Віку задавальняла яе існаванне, пагэтану яе лёс застаўся нязменным.

Такім чынам, Р. Баравікова, відавочна, належыць да тых сучасных творцаў, якія дэманструюць падкрэсленую ўвагу да навуковага ці філасофскага асэнсавання феномена часу. Асаблівую цікавасць выклікае мастацкае асэнсаванне пісьменніцай так званага «эфекту матылька», згодна з чым нават самае маленькае ўмяшанне ў мінулае можа стаць

прычынай нечаканых парадоксаў у сучаснасці. У апавяданні «Ля берагоў Аўстраліі» «эфект матылька» інтэрпрэтуецца даволі незвычайна і звязваецца з ідэяй фатальнасці, наканаванасці чалавечага лёсу. Вандроўка ў мінулае ў творы грунтуецца на «інфармацыйным парадоксе».

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Архив по математике Мактьютор [Электронный ресурс] / Режим доступа : https://mathshistory.st-andrews.ac.uk/Biographies/Lorenz_Edward. – Дата доступа : 13.09.2022.
2. Баравікова, Р. Вячэра манекенаў : апавяданні / Раіса Баравікова. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2002. – 186 с.

Abstract. The article, based on the material of the fantastic prose of the modern Belarusian writer R. Baravikova, examines the ways of artistic embodiment of the "butterfly effect". The definition and history of occurrence of this phenomenon are presented, the ways of its use in the artistic text, the connection with the philosophical problems of the work are shown.

Keywords: fiction, chronofiction, "butterfly effect", time, story

УДК 811.161.1`38:821.161.1-22*И.А. Крылов

А. В. Ярченко

Научный руководитель – **Е. И. Холявко**,
канд. филол. наук, доцент

ЯЗЫКОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ КОМЕДИИ И. А. КРЫЛОВА «УРОК ДОЧКАМ»

Аннотация. Статья посвящена языковым особенностям комедии И. А. Крылова «Урок дочкам», ставшей предвестником не только литературного стиля выдающегося баснописца, но и пути дальнейшего развития русского литературного языка. Важнейшей языковой чертой комедии автор статьи называет использование стилистически и генетически разнородных единиц, что обусловлено временем создания текста, его жанром и проблематикой.

Ключевые слова: история русского литературного языка, И. А. Крылов, комедия «Урок дочкам», демократизация языка, галломания, стиль.

Творчество И. А. Крылова, известного в первую очередь как выдающийся баснописец, уходит корнями в первый, добасенный период.

За довольно короткий срок И. А. Крылов прежде, чем посвятить себя работе над баснями, которые впоследствии принесут автору всемирную известность, создал множество интересных и неоднозначных драматургических произведений, которые затрагивали общественные проблемы того времени, вызывали споры среди исследователей и позволили уже тогда разработать молодому писателю свой уникальный стиль, отточить своё мастерство, проявить тонкий юмор и мудрость, которыми пронизано всё его дальнейшее творчество.

Важнейшей стилевой особенностью комедий И. А. Крылова является стремление к демократизации языка. Это стремление нашло отражение в пьесе «Урок дочкам», ставшей объектом нашего исследования [1]. В данной комедии И. А. Крылов совмещает высокий и низкий стили, используя в тексте генетически и стилистически разнородные лексические пласты. Помимо разговорной бытовой лексики и слов литературного языка исконно русского и церковнославянского происхождения, автор вплетает в текст отдельные галлицизмы и целые фразы на французском языке.

Такая очевидная особенность языка комедии обусловлена идеей произведения, – ведь пьеса направлена на борьбу с галломанией, распространенной среди дворян того времени.